

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΣΟΤΣΟΣ *κατά* ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 25109/07)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

30 Απριλίου 2009

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Τσότσος κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρο,*

Χρήστο Ροζάκη,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens

Giorgio Malinverni,

Γεώργιο Νικολάου, *δικαστές,*

και τον Søren Nielsen, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 7 Απριλίου 2009,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 25109/07) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από έναν υπήκοο του Κράτους αυτού, τον κύριο Κωνσταντίνο Τσότσο («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 30 Μαΐου 2007 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους κυρίους Σ. Θεοδωρόπουλο και Γ. Θεοδωρόπουλο, δικηγόρους Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Γ. Κανελλόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Σ. Τρεκλή, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων υποστήριζε ειδικότερα ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 6 § 1 (λογική προθεσμία) και 6 § 3δ).

4. Στις 20 Μαΐου 2008, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων έχει γεννηθεί το 1964 και κατοικεί στη Χαλκίδα.

6. Ο προσφεύγων είναι γεωργός και κύριος ενός οικοπέδου στη θέση Πεί Δοκού στη Χαλκίδα. Στις 14 Ιουλίου 1999, μία πυρκαγιά που ξέσπασε σε αυτό το μέρος τέθηκε υπό έλεγχο από γείτονες και πυροσβέστες, αφού όμως κατέστρεψε ολοσχερώς ένα εργαστήριο ανακύκλωσης χαρτιού που ανήκε στον I.Z.

7. Την ίδια ημέρα, η πυροσβεστική Χαλκίδας διεξήγαγε προανάκριση και ανέκρινε μάρτυρες προκειμένου να εξακριβώσει τα αίτια και τους υπαίτιους για την πυρκαγιά. Ανέκρινε δέκα μάρτυρες, εκ των οποίων ο προσφεύγων καθώς και δύο παράνομα διαμένοντες Πακιστανοί εργάτες που εργάζονταν στο εργαστήριο, και οι οποίοι δήλωσαν ότι ο προσφεύγων ήταν παρών στον τόπο τη στιγμή του συμβάντος. Ένας εξ αυτών δήλωσε μάλιστα ότι είδε τον προσφεύγοντα να ανάβει φωτιά στο διπλανό οικόπεδο. Καθώς οι δύο εργάτες δε μιλούσαν ελληνικά, κατέθεσαν με τη βοήθεια διερμηνέα, ο οποίος ήταν ομοίως πακιστανός υπήκοος. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, και παρά το γεγονός ότι οι τρεις Πακιστανοί δήλωσαν ότι ήταν μουσουλμάνοι, ορκίστηκαν στο ευαγγέλιο.

8. Στις 26 Αυγούστου 1999, ο εισαγγελέας Χαλκίδας άνοιξε τη διαδικασία της ανάκρισης. Οι Πακιστανοί μάρτυρες κλήθηκαν να παρουσιαστούν, ωστόσο δεν εμφανίσθηκαν. Η κλήση εστάλη αρχικά στη διεύθυνση που είχαν δηλώσει κατά την προανάκριση και, καθώς δεν ανευρέθησαν, η κλήση κοινοποιήθηκε σύμφωνα με τον τρόπο που εφαρμόζεται σε άτομα αγνώστου διαμονής. Οι ενέργειες στις οποίες προέβη αργότερα ο ίδιος ο προσφεύγων για να τους εντοπίσει, αποστέλλοντας επιστολές στη νομαρχία, την αστυνομία, το ΙΚΑ και το υπουργείο Εργασίας, απέβησαν άκαρπες.

9. Στις 5 Οκτωβρίου 2000, ο εισαγγελέας αποφάσισε να ασκήσει διώξεις κατά του προσφεύγοντος για πρόκληση πυρκαγιάς από αμέλεια και τον παρέπεμψε ενώπιον του Πλημμελειοδικείου Χαλκίδας. Ο προσφεύγων παρέλαβε την κλήση στις 28 Αυγούστου 2002.

10. Η συζήτηση, η οποία είχε αρχικά ορισθεί για τις 6 Νοεμβρίου 2002, αναβλήθηκε για τις 7 Μαΐου 2003, για λόγους που σχετίζονταν με το ωράριο εργασίας της γραμματείας. Την ημερομηνία αυτή, αναβλήθηκε εκ νέου προκειμένου να κλητευθούν ορισμένοι μάρτυρες. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 28 Ιανουαρίου

2004. Το Πλημμελειοδικείο καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης δεκαπέντε μηνών. Διαπίστωσε ότι αυτός είχε ανάψει φωτιά για να κάψει καλαμιές στο οικόπεδό του, προκαλώντας έτσι πυρκαγιά η οποία κατέστρεψε καλλιέργειες που βρίσκονταν σε όμορα οικόπεδα καθώς και το εργαστήριο του I.Z.

11. Οι πακιστανοί εργάτες δεν εμφανίστηκαν ενώ είχαν κληθεί. Ο I.Z., κατά την κατάθεσή του, επεσήμανε ότι δεν ήταν παρών στον τόπο του συμβάντος και δεν είχε δει τον προσφεύγοντα, αλλά ότι οι εργάτες του τον είχαν ενημερώσει ότι ο τελευταίος είχε βάλει τη φωτιά.

12. Ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του εφετείου Αθηνών.

13. Στις 21 Ιουνίου 2005, το εφετείο Αθηνών απέρριψε την έφεση του προσφεύγοντος. Εξέτασε τρεις μάρτυρες κατηγορίας, οι οποίοι όλοι δήλωσαν ότι δεν είχαν δει τον προσφεύγοντα. Ένας εκ των τριών πρόσθεσε ότι, αν ο προσφεύγων ήταν εκεί τη στιγμή της πυρκαγιάς, θα τον είχε σίγουρα δει. Αναγνώστηκαν μαρτυρίες των δύο πακιστανών εργατών και του διερμηνέα τους. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι δεν ήταν στον τόπο του συμβάντος όταν ξέσπασε η πυρκαγιά. Δήλωσε ότι ήταν σε ένα άλλο μέρος, κατόπιν μίας εγχείρησης, και ότι όταν έφθασε στον τόπο του συμβάντος, η πυρκαγιά είχε τεθεί υπό έλεγχο.

14. Το εφετείο καταδίκασε τον προσφεύγοντα σε ποινή κάθειρξης δώδεκα μηνών με αναστολή τριών ετών για τους ακόλουθους λόγους:

«Τα κάτωθι πραγματικά περιστατικά αποδείχθηκαν από τη μη ένορκη κατάθεση της πολιτικής αγωγής, από τις καταθέσεις των μαρτύρων κατηγορίας που εξετάστηκαν από το δικαστήριο αφού ορκίστηκαν, τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης τα οποία αναγνώστηκαν, τις καταθέσεις που δόθηκαν κατά το στάδιο της προανάκρισης από τους αυτόπτες μάρτυρες οι οποίοι επί του παρόντος απουσιάζουν, τα έγγραφα που αναγνώστηκαν και καταγράφηκαν στα πρακτικά, την κατάθεση του κατηγορούμενου και ολόκληρη τη διαδικασία των αποδείξεων: στις 14 Ιουλίου 1999, ο κατηγορούμενος, δίχως να επιδείξει την προσοχή που όφειλε, προκάλεσε πυρκαγιά αφού άναψε φωτιά στο οικόπεδό του (...) για να κάψει καλαμιές, χωρίς να δημιουργήσει αντιπυρική ζώνη. (...) Στη συνέχεια, η φωτιά επεκτάθηκε στο εργαστήριο ανακύκλωσης χαρτιού του I.Z., το οποίο καταστράφηκε. Προκλήθηκε κίνδυνος από την αμέλεια του κατηγορουμένου ο οποίος πρέπει να κηρυχθεί ένοχος. Ο ισχυρισμός του βάσει του οποίου ουδεμία σχέση είχε με την πυρκαγιά δεν αποδείχθηκε από κανένα αποδεικτικό μέσο.»

15. Στις 9 Νοεμβρίου 2005, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης. Κατηγορούσε το εφετείο ότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή του, η οποία περιείχε κενά και αντιφάσεις. Υποστήριζε ότι κανένας από τους μάρτυρες κατηγορίας που κατέθεσαν στη συζήτηση δε δήλωσε ότι τον είχε δει στον τόπο του συμβάντος. Η καταδίκη στηριζόταν μόνο στις καταθέσεις που δόθηκαν κατά την προανάκριση από τους δύο πακιστανούς εργάτες τους οποίους δεν μπόρεσε να εξετάσει, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, ούτε εκείνος ούτε οι αρμόδιες δικαστικές αρχές, και ότι, ως εκ τούτου, αυτές δεν είχαν ελέγξει την αξιοπιστία τους. Το εφετείο είχε δεχθεί ότι αυτοί ήταν αυτόπτες μάρτυρες ενώ κανείς δεν μπορούσε να βεβαιώσει ότι ήταν όντως παρόντες στον τόπο του συμβάντος. Το εφετείο δεν είχε εξηγήσει γιατί αυτές οι δηλώσεις είχαν θεωρηθεί ότι είχαν περισσότερο βάρος από εκείνες άλλων μαρτύρων κατηγορίας που εξετάστηκαν από το δικαστήριο, και των οποίων οι καταθέσεις ήταν εκ διαμέτρου αντίθετες προς εκείνες των φερόμενων ως αυτοπτών μαρτύρων.

16. Με απόφαση της 22 Φεβρουαρίου 2007, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση. Επανέλαβε τις διαπιστώσεις του εφετείου και συμπέρανε ότι η αιτίαση του προσφεύγοντος που ελκόταν από την έλλειψη αιτιολογίας ήταν αβάσιμη. Ως προς τους υπόλοιπους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, που σχετίζονταν με την εσφαλμένη αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, έπρεπε ομοίως να απορριφθούν ως απαράδεκτοι λόγω του γεγονότος ότι στρέφονταν κατά της διακριτικής ευχέρειας των δικαστών της ουσίας η οποία δεν μπορούσε να ελεγχθεί από το αναιρετικό δικαστήριο.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

17. Το άρθρο 525 § 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προβλέπει:

«Η ποινική διαδικασία που περατώθηκε με αμετάκλητη απόφαση επαναλαμβάνεται, προς το συμφέρον του καταδικασμένου για πλημμέλημα ή κακούργημα, μόνο στις εξής περιπτώσεις: (...) 5) αν με απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπιστώνεται παραβίαση του δικαιώματος που αφορά το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που τηρήθηκε ή την ουσιαστική διάταξη που εφαρμόστηκε.»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

18. Ο προσφεύγων παραπονείται για τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το εφαρμοστέο τμήμα του οποίου έχει ως εξής:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως.»

A. Επί του παραδεκτού

19. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

20. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι μία συνολική διάρκεια επτά ετών και δύο μηνών περίπου (δηλαδή από τα τέλη του 1999, όταν ο προσφεύγων κλήθηκε να υποβάλει τα μέσα υπεράπισής του, έως τις 22 Φεβρουαρίου 2007, ημερομηνία έκδοσης της απόφασης του Αρείου Πάγου) δεν είναι υπερβολική. Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ενώπιον του Πλημμελειοδικείου, διήρκεσε μόνο ένα έτος, δύο μήνες και δεκαπέντε ημέρες. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ομοίως ότι ο προσφεύγων ήταν ελεύθερος καθόλη τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου.

21. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η επίδικη διαδικασία, η οποία διήρκεσε επτάμισι έτη, δεν μπορεί να θεωρηθεί λογική.

22. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 14 Ιουλίου 1999, με τη λήψη κατάθεσης του προσφεύγοντος από την πυροσβεστική μέσα στα πλαίσια της προανάκρισης σχετικά με την πυρκαγιά, και περατώθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2007, με την απόφαση του Αρείου Πάγου. Διήρκεσε επομένως επτά έτη και επτά μήνες περίπου για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων

υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Pélissier et Sassi κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 25444/94, § 67, CEDH 1999-II).

24. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι αν και η διαδικασία διήρκεσε στο σύνολό της, επτά έτη και επτά μήνες, έμεινε ωστόσο εκκρεμής για μία περίοδο τριών ετών και τεσσάρων μηνών περίπου ενώπιον του Πλημμελειοδικείου. Δεδομένου ότι ο προσφεύγων παραπέμφθηκε σε δίκη στις 5 Οκτωβρίου 2000, η συζήτηση ορίστηκε για τις 6 Νοεμβρίου 2002, ήτοι δύο έτη αργότερα και, την ημερομηνία αυτή, αναβλήθηκε για λόγους που δεν σχετίζονταν με τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος. Το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του στις 28 Ιανουαρίου 2004. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 §§ 1 ΚΑΙ 3 δ) ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

25. Επικαλούμενος το άρθρο 6 §§ 1 και 3δ) της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για το γεγονός ότι καταδικάστηκε στη βάση καταθέσεων που έδωσαν μάρτυρες κατά την προανάκριση, καταθέσεις οι οποίες δεν μπόρεσαν, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, να εξετασθούν ούτε από τον προσφεύγοντα ούτε από τις δικαστικές αρχές. Παραπονείται ομοίως για το γεγονός ότι το εφετείο και ο Άρειος Πάγος δεν αιτιολόγησαν επαρκώς τις αποφάσεις τους. Το άρθρο 6 § 3δ) προβλέπει:

«Πας κατηγορούμενος έχει δικαίωμα:

δ) να εξετάση ή ζητήση όπως εξετασθώσιν οι μάρτυρες κατηγορίας και επιτύχη την πρόσκλησιν και εξέτασιν των μαρτύρων υπερασπίσεως υπό τους αυτούς όρους ως των μαρτύρων κατηγορίας.»

26. Η Κυβέρνηση προβάλλει το επιχείρημα της μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Υπογραμμίζει ότι σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, ενώπιον του πλημμελειοδικείου και του εφετείου, δεν παραπονέθηκε ο προσφεύγων για τη μη

αντιπαράθεσή του με τους αυτόπτες μάρτυρες. Στην αίτηση αναίρεσής του, στηρίχθηκε μόνο στην απουσία συγκεκριμένης και λεπτομερούς αιτιολογίας και στην εσφαλμένη αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων και των ισχυρισμών του. Η Κυβέρνηση επικαλείται την απόφαση του Δικαστηρίου στην απόφαση *Κοντός κατά Ελλάδας* ((déc.) αριθ. 18933/03, 26 Μαΐου 2005) και καλεί το Δικαστήριο να λάβει την ίδια απόφαση στην προκειμένη περίπτωση, πολύ περισσότερο αφού η επικαλούμενη παραβίαση αφορά καταθέσεις που αξιολογήθηκαν από κοινού με άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

27. Ο προσφεύγων ανταπαντά ότι η προσέγγιση της Κυβέρνησης είναι υπερβολικά τυπολατρική.

28. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης πρέπει να εφαρμόζεται με μία σχετική ευελιξία και χωρίς υπερβολική τυπολατρεία (*Cardot κατά Γαλλίας*, 19 Μαρτίου 1991, § 34, série A no 200).

29. Ωστόσο ο προσφεύγων δεν παρέλειψε να υπογραμμίσει ενώπιον του Αρείου Πάγου ότι οι δικαστές του εφετείου δεν είχαν αιτιολογήσει επαρκώς την απόφασή τους, ότι η καταδίκη στηριζόταν μόνο σε καταθέσεις που έγιναν, κατά το στάδιο της προανάκρισης, από δύο Πακιστανούς εργάτες οι οποίοι δεν εξετάστηκαν, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, από τον ίδιο ή από τις δικαστικές αρχές (προκειμένου να ελεγχθεί η αξιοπιστία τους). Υπογράμμισε ομοίως ότι το εφετείο δεν είχε εξηγήσει γιατί αυτές οι καταθέσεις είχαν θεωρηθεί ότι είχαν περισσότερο βάρος από εκείνες άλλων μαρτύρων κατηγορίας που εξετάστηκαν από το δικαστήριο, και των οποίων οι καταθέσεις ήταν εκ διαμέτρου αντίθετες προς εκείνες των φερόμενων ως αυτοπτών μαρτύρων.

30. Επέστησε ως εκ τούτου την προσοχή του ανώτατου δικαστηρίου στη μη ακρόαση των δύο μαρτύρων. Δίχως να στηριχθεί ρητά στη Σύμβαση, άντλησε από το εσωτερικό δίκαιο της χώρας του επιχειρήματα που ισοδυναμούσαν με καταγγελία, κατ'ουσίαν, προσβολής των δικαιωμάτων που εγγυάται το άρθρο 6 § 3δ). Έδωσε στον Άρειο Πάγο την ευκαιρία να επανορθώσει την επικαλούμενη παραβίαση, σύμφωνα με τον σκοπό του άρθρου 35 § 1.

Συνεπώς, το Δικαστήριο απορρίπτει τη σχετική ένσταση.

B. Επί της ουσίας

31. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων επικουρείτο, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, από δικηγόρους της επιλογής του και είχε πλήρη γνώση της

δικογραφίας. Τόσο ενώπιον του ανακριτή όσο και ενώπιον του δικαστηρίου, είχε τη δυνατότητα να αντικρούσει τις σε βάρος του κατηγορίες και τα σε βάρος του αποδεικτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων των καταθέσεων των Πακιστανών εργατών. Επιπλέον, σε κανένα στάδιο της ανάκρισης ή κατά τη διαδικασία ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, δεν αμφισβήτησε ο προσφεύγων τη χρήση ως αποδεικτικού μέσου των καταθέσεων που έγιναν κατά το στάδιο της προανάκρισης. Εξάλλου, οι καταθέσεις των δύο μαρτύρων δεν αποτέλεσαν το καθοριστικό στοιχείο που οδήγησε στην καταδίκη του προσφεύγοντος. Αυτό που έπαιξε καθοριστικό ρόλο, ήταν η αδυναμία του προσφεύγοντος να αποδείξει τους ισχυρισμούς του, προσκομίζοντας και άλλα αποδεικτικά στοιχεία ή καλώντας μάρτυρες υπεράσπισης.

32. Ο προσφεύγων υπογραμμίζει ότι προσπάθησε με όλους τους τρόπους να εντοπίσει τους δύο Πακιστανούς εργάτες, κάτι που δεν έκανε το γραφείο του Εισαγγελέα Χαλκίδας. Καταδικάστηκε ως εκ τούτου στη βάση μαρτυριών δύο ατόμων αγνώστου ταυτότητας.

33. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει καταρχήν να προσκομίζονται ενώπιον του κατηγορουμένου σε δημόσια συζήτηση, ενόψει μίας αντιμωλία συζήτησης. Η αρχή αυτή έχει εξαιρέσεις, οι οποίες ωστόσο γίνονται δεκτές μόνο υπό την επιφύλαξη των δικαιωμάτων υπεράσπισής του. Κατά γενικό κανόνα, οι παράγραφοι 1 και 3δ) του άρθρου 6 απαιτούν να χορηγείται στον κατηγορούμενο η προσήκουσα και επαρκής ευκαιρία να αντικρούσει μία μαρτυρία κατηγορίας και να εξετάσει τον καταθέτη, κατά τη στιγμή της κατάθεσης ή αργότερα (βλέπε *Lüdi κατά Ελβετίας*, 15 Ιουνίου 1992, § 49, série A no 238, και *Van Mechelen και λοιποί κατά Ολλανδίας*, 23 Απριλίου 1997, § 51, *Recueil* 1997-III). Όπως το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει πολλές φορές (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Isgrò κατά Ιταλίας*, 19 Φεβρουαρίου 1991, § 34, série A no 194-A, και πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Lüdi*, § 47), υπό ορισμένες συνθήκες μπορεί να αποδειχθεί αναγκαίο, για τις δικαστικές αρχές, να μπορούν να καταφύγουν σε καταθέσεις που ανάγονται στη φάση της προανάκρισης. Αν ο κατηγορούμενος είχε μία προσήκουσα και επαρκή ευκαιρία να αντικρούσει τέτοιες καταθέσεις, κατά τη στιγμή που πραγματοποιήθηκαν ή αργότερα, η χρήση τους δεν προσκρούει αφ'εαυτής στο άρθρο 6 §§ 1 και 3δ). Έπεται, εν τούτοις, ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης περιορίζονται κατά τρόπο ασύμβατο προς τις εγγυήσεις του άρθρου 6 όταν μία καταδίκη στηρίζεται, μόνο ή σε καθοριστικό βαθμό, επί καταθέσεων που έδωσε άτομο το οποίο ο κατηγορούμενος δεν μπόρεσε, ούτε στο στάδιο της ανάκρισης ούτε κατά τη συζήτηση, να εξετάσει ή να ζητήσει να

εξετασθεί (*A.M. κατά Ιταλίας*, αριθ. 37019/97, § 25, CEDH 1999-IX, και *Saïdi κατά Γαλλίας*, 20 Σεπτεμβρίου 1993, §§ 43-44, série A no 261-C).

34. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι κατά το στάδιο της προανάκρισης που διεξήχθη από την πυροσβεστική την ημέρα της πυρκαγιάς, ο προσφεύγων υποδείχθηκε ως δράστης του αδικήματος από δύο παράνομα διαμένοντες εργάτες, οι οποίοι εργάζονταν για λογαριασμό του προσώπου του οποίου το εργαστήριο καταστράφηκε από την πυρκαγιά και ο οποίος εν συνεχεία δήλωσε παράσταση πολιτικής αγωγής στη διαδικασία που ανοίχθηκε σε βάρος του προσφεύγοντος. Αν και κλητεύθηκαν να παρουσιαστούν ενώπιον του εισαγγελέα Χαλκίδας κατόπιν ενώπιον του Πλημμελειοδικείου, οι δύο εργάτες δεν εμφανίσθηκαν, διότι δεν κατοικούσαν ή δεν κατοικούσαν πλέον στη διεύθυνση που είχαν υποδείξει στις καταθέσεις τους και παρέμειναν άφαντοι.

35. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το εφετείο κατέληξε ωστόσο ότι ο προσφεύγων προκάλεσε την πυρκαγιά. Διευκρίνισε ότι τα πραγματικά περιστατικά είχαν αποδειχθεί από τις καταθέσεις της πολιτικής αγωγής και των μαρτύρων, τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης, τις καταθέσεις που δόθηκαν κατά το στάδιο της προανάκρισης από τους αυτόπτες μάρτυρες, τα έγγραφα που αναγνώστηκαν και καταγράφηκαν στα πρακτικά, την κατάθεση του κατηγορούμενου και ολόκληρη τη διαδικασία των αποδείξεων. Το εφετείο άκουσε τρεις μάρτυρες, εκτός των δύο εργατών, που είχαν καταθέσει κατά την προανάκριση και οι οποίοι είχαν όλοι δηλώσει ότι δεν είχαν δει τον προσφεύγοντα. Ο προσφεύγων, από την πλευρά του, υποστήριζε ότι τη στιγμή της πυρκαγιάς βρισκόταν σε άλλο μέρος, κατόπιν εγχείρησης στην οποία είχε υποβληθεί. Ως εκ τούτου, το μόνο πραγματικό στοιχείο που ενοχοποιούσε τον προσφεύγοντα ήταν η κατάθεση των δύο εργατών στην πυροσβεστική. Το Δικαστήριο δε διακρίνει κανένα άλλο στοιχείο στο οποίο μπορεί τα εθνικά δικαστήρια να στηρίχθηκαν για να λάβουν την απόφασή τους περί καταδίκης και η Κυβέρνηση δεν παρέχει καμία διευκρίνιση ως προς τούτο.

36. Το Δικαστήριο εκτιμά επομένως ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε καθοριστικό, και μάλιστα αποκλειστικό βαθμό, στη βάση των καταθέσεων μαρτύρων κατηγορίας τους οποίους δεν μπόρεσε, σε κανένα στάδιο της διαδικασίας, να εξετάσει ή να ζητήσει να εξετασθούν. Τέλος, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν προέβαλε ρητώς αντίρρηση στην ανάγνωση των καταθέσεων των δύο Πακιστανών εργατών δεν μπορεί, υπό τις συνθήκες της υπόθεσης στην οποία οι μάρτυρες δεν ήταν παρόντες, να θεωρηθεί ως παραίτηση από το δικαίωμά του να

εξετάσει ή να ζητήσει να εξετασθούν οι εν λόγω μάρτυρες (βλέπε, *mutatis mutandis*, τις αποφάσεις *Vozhigov κατά Ρωσίας*, αριθ. 5953/02, 26 Απριλίου 2007, § 57 και *Polufakin et Chernyshev κατά Ρωσίας*, αριθ. 30997/02, 25 Σεπτεμβρίου 2008, §§ 200-202).

37. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 3δ) της Σύμβασης.

38. Ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από την ανεπαρκή αιτιολογία αυτών των δικαστικών αποφάσεων, το Δικαστήριο θεωρεί ότι μπερδεύεται με εκείνη που εξετάζεται υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 3δ) και δε χρειάζεται να εξετασθεί χωριστά.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

39. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

40. Ο προσφεύγων αξιώνει αποζημίωση 15.000 ευρώ για την υπέρβαση της λογικής προθεσμίας, 25.000 ευρώ για την επικαλούμενη παραβίαση σχετικά με την ανεπαρκή αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων και 25.000 ευρώ για εκείνη που έλκεται από το άρθρο 6 § 3δ).

41. Καταρχήν, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος είναι αόριστες. Αν το Δικαστήριο διαπιστώσει υπέρβαση της λογικής προθεσμίας, η Κυβέρνηση δηλώνει έτοιμη να καταβάλει 2.000 ευρώ. Επιπλέον, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης παραβίασης του άρθρου 6 § 3δ), ο προσφεύγων δύναται να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας κατ'εφαρμογή του άρθρου 525 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, κάτι που αποτελεί μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

42. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 525 § 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 17) προσφέρει στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της διαδικασίας κατόπιν διαπίστωσης

παραβίασης από το Δικαστήριο. Εν τούτοις, κρίνει ότι εν προκειμένω, ο προσφεύγων υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, του επιδικάζει 3.500 ευρώ, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

43. Για έξοδα και δικαστική δαπάνη, ο προσφεύγων ζητεί 8.000 ευρώ για αυτά που σχετίζονται με την εσωτερική διαδικασία και 3.000 ευρώ για εκείνα ενώπιον του Δικαστηρίου.

44. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας και της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

45. Το Δικαστήριο παρατηρεί, μαζί με την Κυβέρνηση, ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος για έξοδα και δικαστική δαπάνη δε συνοδεύονται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Πρέπει συνεπώς να απορριφθεί το αίτημά του.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

46. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης ως προς τη διάρκεια της διαδικασίας.
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 3δ) της Σύμβασης και ότι δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί επί της αιτίας της σχετικής με την ανεπαρκή αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων που έλκεται από το άρθρο 6 § 1.

4. Αποφαίνεται

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 3.500 (τρεις χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί αν οφείλεται ως φόρος,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσανζηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσανζημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

5. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 30 Απριλίου 2009 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος